



**FINANSINSPEKTIONEN**

# Svenska konsumtionslån 2018

---

**14 juni 2018**



## INNEHÅLL

---

<b>SAMMANFATTNING</b>	<b>3</b>
<b>BAKGRUND</b>	<b>4</b>
Syfte och datamaterial	5
Olika typer av lån och långivare	6
<b>LÅNTAGARE</b>	<b>8</b>
Låntagare har högre inkomster än resten av befolkningen	8
Stora lån växer snabbt	8
Höginkomsttagare tar stora lån	9
<b>KOSTNADER FÖR ATT LÅNA</b>	<b>11</b>
Kostnaden beror på ränta och löptid	11
Små lån kan vara början på en stor skuld	12
<b>LÅNTAGARES BETALNINGSFÖRMÅGA</b>	<b>14</b>
Olika metoder i långivares kreditbedömningar	14
FI:s bedömning av låntagares motståndskraft	16

## Sammanfattning

Finansinspektionen (FI) följer löpande utvecklingen av hushållens skulder. Skulder kan innebära risker för såväl låntagare och långivare som för ekonomin i stort. Hushållens skulder består till största delen av bolån, men också av så kallade konsumtionslån. För att bättre förstå konsumtionslån har vi kartlagt marknaden.

De flesta konsumtionslån är små och relativt dyra. De har en hög effektiv ränta. Det beror på att löptiden vanligen är kort och att avgifterna som tillkommer är stora i förhållande till lånets storlek. Men det är stora lån som står för den största delen av nyutlåningen och det är även de som växer snabbast. Ökningen har varit särskilt stor de senaste fyra åren. Denna period har präglats av en stark konjunktur och låga räntor. Därutöver kan bolånetaket och amorteringskravet till viss del ha bidragit till att stora konsumtionslån i högre utsträckning används för bostadsändamål och andra köp.

Låntagare med högst inkomster tar de största lånen. De med bolån tar vanligen ett större konsumtionslån än dem som inte har ett bolån. Små lån kan vara början på en större skuld om låntagaren ersätter eller utökar lånen i stället för att betala av dem. På sikt kan det leda till att låntagaren blir överskuldssatt.

Olika långivare gör kreditprövningen på olika sätt. Generellt är den mer noggrann för stora lån. Nästan alla låntagare som tar stora lån har en beräknad skuldkvot. Vartannat beviljat lån över 100 000 kronor har föregåtts av en beräkning av hushållens månadsöverskott.

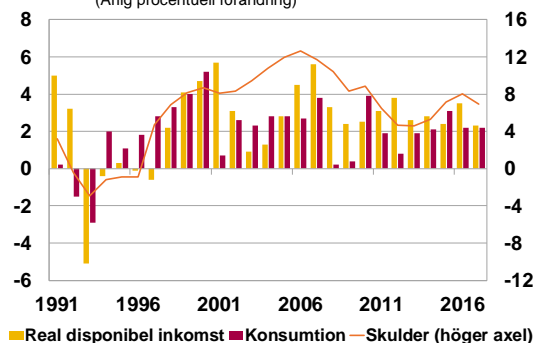
Eftersom konsumtionslån står för en liten del av hushållens skulder utgör de endast en begränsad stabilitetsrisk. Men konsumtionslån påverkar hushållens ekonomi. Hushåll med stora konsumtionslån betalar i genomsnitt en fjärdedel av sin inkomst i ränta och amorteringar. De som även har bolån betalar ännu mer. FI:s stresstest visar att många låntagare kan hamna i en svår ekonomisk situation vid stigande räntor eller inkomstbortfall. Vissa låntagare kan till och med få problem att betala på sina lån eftersom deras utgifter överstiger inkomsterna.

Denna rapport är en kartläggning av marknaden för konsumtionslån och fokuserar på potentiella risker med dessa lån. För att öka kunskapen om konsumtionslånens effekt på låntagarnas ekonomi kommer vi fortsätta att följa marknaden.

## Bakgrund

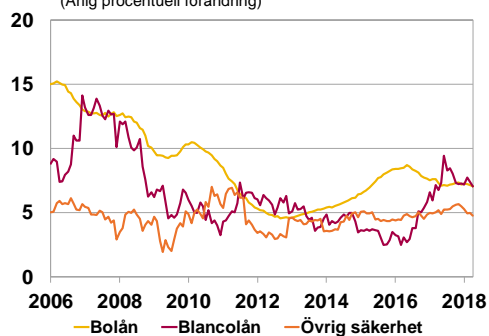
Svenska hushåll har stora skulder och skulderna har ökat snabbt de senaste åren. Detta gäller i synnerhet bolån, men även lån till konsumtion har vuxit i snabb takt under senare tid. Konsumtionslån kan innebära risker för enskilda hushåll, den makroekonomiska utvecklingen och den finansiella stabiliteten. Därför kartlägger vi denna marknad. Syftet är att bättre förstå konsumtionslån samt stärka FI:s analys av hushållens skulder och arbete med konsumentskydd.

Diagram 1. Tillväxt i hushållens skulder, inkomst och konsumtion  
(Årlig procentuell förändring)



Källa: SCB.

Diagram 2. Tillväxt i hushållens skulder fördelad på ändamål  
(Årlig procentuell förändring)



Källa: SCB.

Anm.: Tillväxttakterna är justerade för omklassificeringar samt köpta och sålda lån.

Svenska hushåll lånar i hög utsträckning till bostadsköp och annan konsumtion. Totalt motsvarar hushållens lån lite mer än 80 procent av BNP. Lån ger hushåll möjlighet att konsumera utan att de först behöver spara. Därför är lån bra för hushållen och ekonomin i sin helhet. Men stora skulder gör också hushållen och långivarna sårbara och kan i förlängningen även påverka ekonomin i stort. Hushåll med stora skulder binder upp en stor del av sin framtida inkomst i räntebetalningar och amorteringar. Om hushållens ekonomiska förutsättningar förändras kan de få svårt att klara dessa åtaganden. Risken för betalningsproblem är större om lån ges till låntagare med begränsad återbetalningsförmåga. Kreditprövningen är därför viktig för både låntagaren och långivaren.

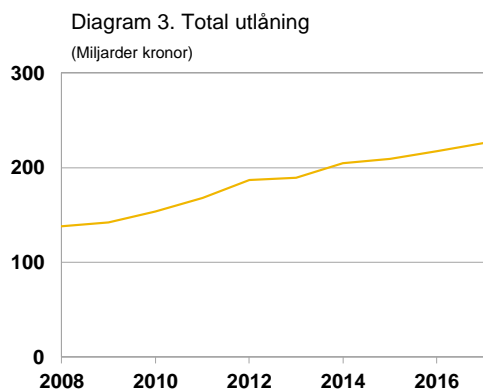
Det finns olika typer av lån. Bolån är ett lån med en bostad som säkerhet. Dessutom finns det lån mot annan säkerhet än bostad (till exempel en bil) och lån utan säkerhet.<sup>1</sup> I denna rapport kallar vi alla lån som inte har bostad som säkerhet för konsumtionslån.

Hushållen har under en längre period gynnats av en god konjunktur och hushållens inkomster har ökat mer än deras konsumtion (diagram 1). Det har bidragit till ökat sparande. Samtidigt har hushållens skulder ökat ännu snabbare. Den viktigaste orsaken är den höga tillväxten i bolån, som står för 82 procent av hushållens totala skulder (diagram 2). Konsumtionslån är normalt konjunkturkänsliga. Under högkonjunkturen före finanskrisen växte de kraftigt för att sedan mattas av i slutet av 2008. Sedan 2016 har de ökat snabbt igen. I dagsläget växer de med cirka 7 procent per år. Lån till konsumtion utgör 18 procent av hushållens totala skulder.<sup>2</sup> Därmed bidrar konsumtionslån mindre än bolån till den sammanlagda ökningen av hushållens skulder. Sett till räntekostnader och skuldbetalningar står konsumtionslån för en större andel av de totala betalningarna, eftersom räntan och amorteringstakten är högre för dessa lån.

FI bedömer att konsumtionslånen bara har en liten påverkan på den finansiella stabiliteten. Konsumtionslån kan ändå innebära risker för enskilda hushåll, eftersom dessa lån har högre räntor och avgifter än

1 Undantagna är lån som tas av en konsument i syfte att använda i en enskild näringsverksamhet. Sådana lån anses inte vara konsumentkrediter enligt konsumentkreditlagen (2010:1846).

2 Vid antagandena att bolåneräntan är 2 procent och räntan på konsumtionslån är 7 procent, utgör räntekostnaden för konsumtionslån nästan hälften av hushållens räntekostnader. Med amorteringar ökar konsumtionslånen andel av skuldbetalningarna ännu mer.



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar insamlad aggregerad data över blacolån, revolverande krediter och lån mot annan säkerhet än bostad från 20 bolag.

Tabell 1. Stickprovets sammansättning

(Antal, kronor och miljoner kronor)

Låntyp	Antal låntagare	Belopp (medel)	Volym
Blacolån (B)	14 142	113 000	1 600
Revolverande (R)	128 160	3 500	400
Objekt (O)	5 653	151 000	900
B + R	167		
B + O	1		
R + O	24		
B + R + O	0		
Alla	147 763	19 500	2 900

Källa: FI.

bolån. De har dessutom kort löptid, vilket kan innebära en hög månadsutgift även när lånet är litet. Det finns även en risk om hushållen lägger om eller utökar lånen i stället för att betala tillbaka dem. Dessutom kan låntagare som får svårt att betala på sina lån behöva minska sin konsumtion. De kan då påverka den ekonomiska utvecklingen negativt.

Under 2016 genomförde FI en kartläggning av drygt 80 kreditinstitut.<sup>3</sup> Den visade bland annat att lån utan säkerhet ofta har höga kostnader. Ett annat resultat var att lån ofta utökas (eller på annat sätt läggs om) till konsumentens nackdel, eftersom den totala kostnaden för lånet ofta ökar vid omläggning.

FI har genom 2018 års regleringsbrev fått i uppdrag att redovisa resultaten av en kartläggning av konsumentkrediter.<sup>4</sup> Kartläggningen har avgränsats till konsumtionslån från 20 banker och kreditmarknadsbolag.<sup>5</sup> Dessa bolag står för 80 procent av blacolånen och 60 procent av lån mot annan säkerhet än bostad. Bolagens totala utlåning har ökat sedan 2008 och var 225 miljarder kronor 2017 (diagram 3).

Marknaden för konsumtionslån är mer diversifierad än bolånemarknaden. Det finns många olika typer av lån och långivare. Lån kan även tas genom kreditförmedlare och ombud.<sup>6</sup> Vissa lån betalas ut kontant medan andra lån innebär att långivaren betalar för en vara som konsumenten köper. Konsumenten får därmed varan på kredit. Konsumtionslån kompliceras dessutom av att de kan löpa med eller utan ränta och att återbetalningen kan skilja sig åt.

## SYFTE OCH DATAMATERIAL

Kartläggningen beskriver marknaden för konsumtionslån och låntagare som tagit ett nytt konsumtionslån. Syftet är att öka förståelsen för vilken effekt dessa lån har på låntagarens ekonomi och på ekonomin i stort. Kartläggningen täcker lån utan säkerhet och lån mot annan säkerhet än bostäder.

Det insamlade materialet består av tre delar:

- *Stickprov av enskilda lån (mikrodata)*: Stickprovet omfattar alla lån som långivarna gav mellan den 15 och 24 maj 2017. Efter bearbetning ingår 147 763 låntagare i stickprovet (tabell 1). Informationen i stickprovet innehåller bland annat uppgifter om de nya lånen, låntagarnas inkomster, total

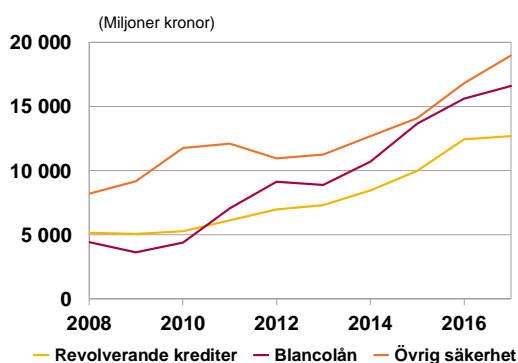
3 Se Finansinspektionen (2017), "Konsumentskyddet på finansmarknaden", publicerades 2017-05-11. Kartläggningen samlade in uppgifter på aggregerad institutnivå.

4 Se Regeringen (2017), "Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Finansinspektionen".

5 I kartläggningen ingår inte så kallade snabblåneföretag, dvs. institut som har tillstånd enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK).

6 Både kreditförmedlare och ombud fungerar som mellanhänder mellan en konsument eller företag och en långivare. Förmedlaren får provisioner för förmedlad lånevolym. Det innebär att det ligger i förmedlarnas intresse att förmedla så stora volymer som möjligt eftersom de inte bär några kreditrisker. FI har tidigare beskrivit provisionsbaserad kreditförmedling, se Finansinspektionen (2017), "Konsumentskyddet på finansmarknaden". Ombuden gör det möjligt för en konsument att betala varan eller tjänsten med kredit. Ombuden kan antingen få provision på den förmedlade volymen eller en del av det kunden betalar till långivaren om lånet blir räntebärande.

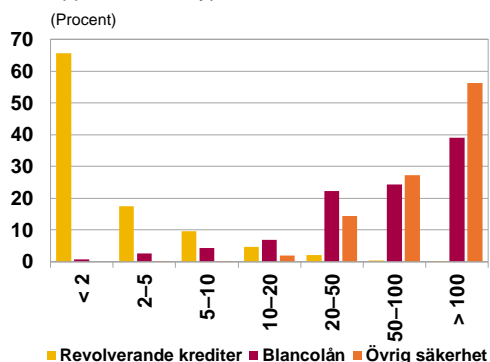
Diagram 4. Nyutlåning uppdelat efter typ av lån



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar nyutlåning hos kartläggningens bolag.

Diagram 5. Fördelning av storlek (tkr) uppdelad efter typ av lån



Källa: FI.

lånebörda, avtalad ränta och övriga kostnader. Det är första gången som FI tar in ett sådant stickprov.

- *Aggregerad data.* FI har även samlat in information om kreditgivarnas totala utlåning av konsumtionslån. Informationen omfattar bland annat totala utlåningsvolymen fördelade på åldersintervall och lånestorlek. Uppgifterna sträcker sig tillbaka till 2008.
- *Kvalitativa uppgifter.* Genom ett antal fördjupningsfrågor har långivarna lämnat allmän och detaljerad information. Fördjupningsfrågorna berör bland annat metoder för kreditprövning.

## OLIKA TYPER AV LÅN OCH LÅNGIVARE

Bolagen i kartläggningen har ökat sin nyutlåning med 170 procent sedan 2008 (se diagram 4). Det är främst blancolånen som har ökat i volym. De har vuxit med 273 procent, vilket motsvarar en årlig procentuell förändring på 17 procent i genomsnitt. Revolverande krediter och lån mot övrig säkerhet har i genomsnitt vuxit med drygt 10 procent om året.

### Revolverande krediter

En revolverande kredit är ett utrymme som låntagaren kan använda, till exempel, genom köp med kreditkort eller kontokredit på internet och i fysisk butik. Utrymmet kan vara bestämt på förhand, men behöver inte vara det. En revolverande kredit har oftast ingen amorteringsplan eller förfallodag.

I kartläggningen ingår bara revolverande krediter som blivit räntebärande eller inneburit en extra kostnad, som dröjsmålsränta eller förseningsavgift, för låntagaren.

Ungefär 128 000 låntagare tog revolverande krediter. Majoriteten av dessa lån var mindre än 2 000 kronor (diagram 5). Revolverande krediter stod för drygt 15 procent av den utlånade volymen i kartläggningens stickprov (tabell 1).

### Blancolån

Ett blancolån är ett lån utan säkerhet som har en avtalad amorteringsplan och en fastställd förfallodag. Låntagaren kan använda blancolån vid köp av varor eller tjänster, och för bostadsändamål (till exempel som handpenning eller för renovering). Dessutom kan ett blancolån ersätta flera små lån.

Blancolån är ofta stora. I kartläggningen ingår cirka 14 000 blancolån och det genomsnittliga lånet var 113 000 kronor. Ungefär 60 procent av blancolånen var större än 50 000 kronor (diagram 5). Blancolånen stod för lite mer än hälften av volymen i kartläggningen.

### Objektsfinansiering – lån mot annan säkerhet än bostad

En objektsfinansiering liknar på flera sätt blancolån, men det är lån mot annan säkerhet än bostad, oftast bilar.<sup>7</sup> Konsumenterna använder både objektsfinansiering och blancolån till köp av större kapitalvaror.

<sup>7</sup> Ett lån till objektsfinansiering kan erbjudas på olika sätt. Ett exempel är billån. Det kan tillhandahållas genom att en långivare betalar för bilen hos handlaren. Därefter läggs lånet upp som en avbetalningskredit mellan låntagare och långivare.

Tabell 2. Fördelning av nya låntagare efter typ av långgivare och lånestorlek (tkr)

(Procent)			
	Storbank	Nischbank	Säljfinans
Under 2	5,0	4,0	40,0
2-5	3,6	3,3	8,7
5-10	2,9	3,1	4,0
10-20	1,8	2,2	2,0
20-50	2,3	2,9	1,2
50-100	2,3	2,6	0,2
Över 100	3,7	4,3	0
<b>Totalt</b>	<b>21,5</b>	<b>22,4</b>	<b>56,1</b>

Källa: FI.

Anm.: Eftersom det finns stora skillnader mellan långgivarna har FI delat in dem i tre grupper. Storbanker lånar ut stora volymer till bostadsköpare och konsumenter. En nischbank lånar ut mindre volymer och är ofta specialiserad på ett område. Säljfinansieringsbolag ger lån utan säkerhet vid köp av en vara eller tjänst.

Tabell 3. Fördelning av nyutlånad volym efter typ av långgivare och lånestorlek (tkr)

(Procent)			
	Storbank	Nischbank	Säljfinans
Under 2	0,1	0,4	1,7
2-5	0,4	0,6	1,6
5-10	0,7	1,1	1,6
10-20	0,9	1,4	1,5
20-50	2,7	4,1	1,5
50-100	5,6	8,6	0,4
Över 100	27,0	38,2	0,1
<b>Totalt</b>	<b>37,4</b>	<b>54,3</b>	<b>8,3</b>

Källa: FI.

Anm.: Se anmärkning till tabell 2.

I kartläggningen ingår 5 600 nya lån för objektsfinansiering. Hälften av dessa var större än 100 000 kronor (diagram 5). Det genomsnittliga lånet var cirka 151 000 kronor. Omkring 30 procent av den utlånade volymen var lån mot annan säkerhet.

### Långgivarna

Eftersom det finns stora skillnader mellan långgivarna har vi delat in dem i tre grupper. *Storbanker* lånar ut stora volymer till bostadsköpare och konsumenter. En *nischbank* lånar ut mindre volymer och är ofta specialiserad inom ett område. *Säljfinansieringsbolag* ger lån vid köp av en vara eller tjänst.

Säljfinansieringsbolag har i genomsnitt yngre kunder än stor- och nischbankerna. Dessa låntagare har även betydligt lägre inkomster och får i genomsnitt betala högre räntor. Mellan stor- och nischbanker är skillnaderna i räntor och inkomster små. Storbankernas kunder har i genomsnitt störst bolån och störst total skuld. I kartläggningen finns inga uppgifter om bolåntagare bland säljfinansieringsbolagen. Det kan bero på att säljfinansieringsbolagen inte tar in uppgifter om bolån. Men det kan även vara så att bolåntagares revolverande krediter vanligen inte blir räntebärande, vilket i sin tur kan bero på att bolåntagare är vana att betala på lån.

Säljfinansieringsbolag står för över hälften av lånen (tabell 2), men endast för 8 procent av den utlånade volymen (tabell 3) i stickprovet. Storbanker och nischbanker står för lite drygt en femtedel av lånen vardera. Storbankerna svarar för 37 procent av utlånad volym och nischbankerna för 54 procent. Nästan två tredjedelar av volymen består av lån som är större än 100 000 kronor.

### Alla lån kan innebära risker

Denna rapport fokuserar på potentiella risker med konsumtionslån. Exempelvis innebär stora lån i förhållande till inkomsten, höga månadskostnader. Om hushållens ekonomiska förutsättningar försämras kan det påverka deras återbetalningsförmåga och leda till att konsumenten blir överskuldssatt. Men även små lån kan innebära risker. De kan vara början på en skuldspiral där konsumenten tar nya lån för att betala tillbaka gamla.

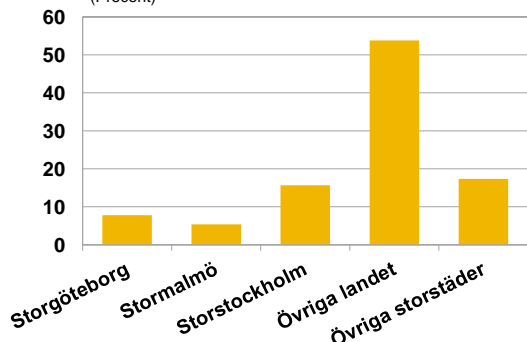
Låntagare som får svårt att betala på sina lån kommer troligtvis att dra ned på sin konsumtion. Om många låntagare agerar på samma sätt finns det en risk att det kan skapa eller förstärka en lågkonjunktur.



## Låntagare

Det finns olika typer av konsumtionslån. FI:s kartläggning visar att de allra flesta lånen är små. Men det är de stora lånen som växer snabbast. Låntagare med de högsta inkomsterna tar de största lånen. De som har både bolån och stora konsumtionslån har de högsta skuldkvoterna och betalar störst andel av inkomsten i räntor och amorteringar.

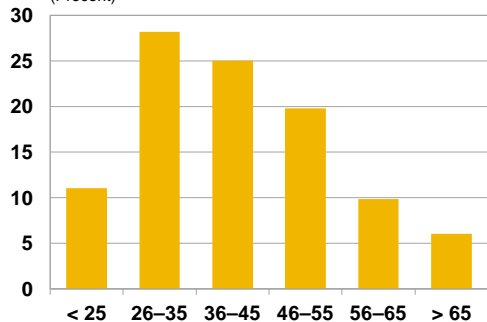
Diagram 6. Geografisk fördelning i stickprovet (Procent)



Källa: FI.

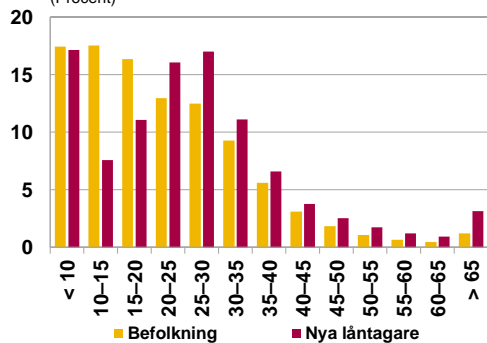
Anm.: Övriga storstäder beskrivs i fotnot 8.

Diagram 7. Åldersfördelning i stickprovet (år) (Procent)



Källa: FI.

Diagram 8. Inkomstfördelning i stickprovet (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Nya låntagare avser andelen i olika inkomstintervall (tkr) enligt FI:s stickprov. Befolkning anger hur bruttointkomsten fördelar sig för ensamhushåll i befolkningen.

Ett sätt att studera låntagarna är att dela upp dem geografiskt. Låntagare som bor utanför storstadsregionerna, i kategorin Övriga landet, tar över hälften av konsumtionslånen (diagram 6).<sup>8</sup> Göteborg, Malmö och Stockholm står sammanlagt för 29 procent av lånen, vilket kan jämföras med att cirka 40 procent av Sveriges befolkning bor i dessa regioner. Personer mellan 26 och 35 år tar störst andel lån av åldersgrupperna i kartläggningen (diagram 7). Nästan 65 procent av de nya låntagarna i stickprovet är under 46 år, och 6 procent är över 65 år. I befolkningen är nästan var fjärde person över 65 år.

### LÅNTAGARE HAR HÖGRE INKOMSTER ÄN RESTEN AV BEFOLKNINGEN

Ett annat sätt att dela upp låntagarna är efter deras inkomster. Låntagarna i FI:s stickprov har i genomsnitt högre inkomster än Sveriges befolkning. Omkring 97 procent av låntagarna i kartläggningen har ingen medlåntagare. Det betyder att långivarna beaktar endast låntagarens egna inkomster.

I befolkningen finns de flesta ensamhushållen i de lägsta inkomstintervallen (diagram 8).<sup>9</sup> Nästan hälften av de som tog ett nytt konsumtionslån har en bruttointkomst på 20 000–35 000 kronor i månaden. Ungefär 20 procent av låntagarna i stickprovet har en inkomst före skatt på under 10 000 kronor i månaden. Flera av dessa låntagare har en inkomst som understiger 1 000 kronor per månad. Dessutom har nästan 7 procent av låntagarna en rapporterad inkomst på noll kronor. Enligt långivarna saknar vissa av dessa låntagare inkomst och i andra fall har långivaren inte tagit in uppgiften. Det senare gäller särskilt små lån. De flesta låntagare som tog större konsumtionslån har en lön över medianlönen i Sverige.

### STORA LÅN VÄXER SNABBT

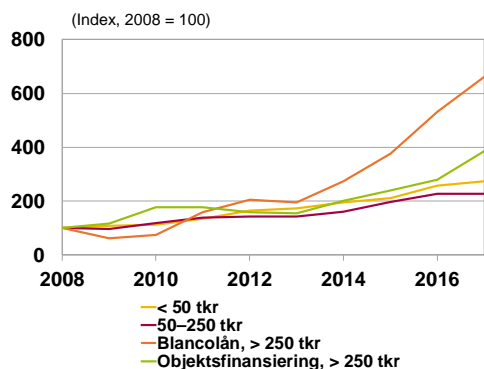
Det har blivit allt vanligare med konsumtionslån. Volymen av nya lån som understiger 50 000 kronor har nästan tredubblats sedan 2008 (diagram 9). Det sammanfaller med ökad e-handel under motsvarande period och att köp på internet ofta finansieras med revolverande krediter.

<sup>8</sup> De regioner som används är Storgöteborg, Stormalmö, Storstockholm, Övriga landet och Övriga storstäder. Övriga storstäder inkluderar kommunerna Borås, Eskilstuna, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Norrköping, Sundsvall, Umeå, Uppsala, Västerås, Växjö och Örebro. I kategorin Övriga landet ingår de kommuner som inte är med i de andra kategorierna. Det saknas region för 80 låntagare i stickprovet.

<sup>9</sup> Eftersom nästan alla låntagare i kartläggningen saknar medlåntagare jämförs deras inkomster med ensamhushåll i befolkningen.



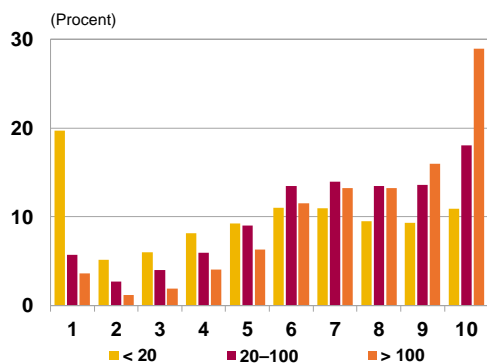
Diagram 9. Nya konsumtionslån uppdelade på storlek



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar nyutlåning hos de 20 långivarna uppdelad på storlek. Insamlad FI-data täcker de tre första kvartalen 2017 och har därför multiplicerats med 1,3.

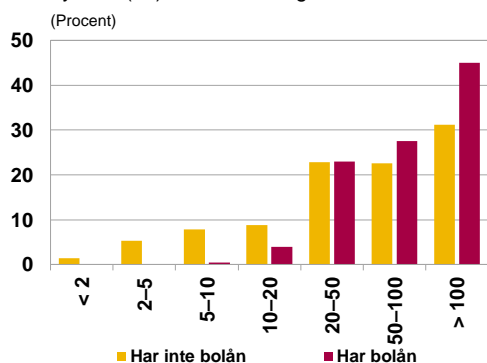
Diagram 10. Fördelning av lån uppdelat på inkomstdeciler och storlek (tkr)



Källa: FI.

Anm.: Fördelningen visar hur stor andel av stickprovet som återfinns i befolkningens olika inkomstdeciler (inkomst före skatt). Deciler delar in befolkningen i tio lika stora delar. Om låntagarna i undersökningen följer befolkningens inkomstfördelning skulle alla staplar vara 10 procent.

Diagram 11. Fördelning av blankolån uppdelat nytt lån (tkr) och bostadsägare



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet bygger på uppgifter från 107 062 låntagare.

Det är inte bara små lån som har ökat. De största konsumtionslånen har ökat ännu mer. Utlåningsvolymen av nya blankolån över 250 000 kronor var nästan sju gånger större 2017 än 2008. Ökningen har varit särskilt stor de senaste fyra åren. Det hänger ihop med en stark konjunktur och låga räntor. Samtidigt har bostadspriserna stigit kraftigt. Sedan FI införde bolånetaket 2010 kan hushållen bara ta bolån upp till 85 procent av bostadens värde. I takt med att bostadspriserna har stigit har behovet av annan finansiering ökat. Det kan även vara så att de större blankolånen används i en allt större utsträckning för att lösa tidigare lån.

Stora lån till objektsfinansiering utvecklades på ungefär samma sätt som mindre konsumtionslån till och med 2016. År 2017 ökade de med nästan 40 procent. Ökningen kan till viss del bero på att amorteringskravet har inneburit att fler än tidigare finansierar sina bilköp med ett lån mot övrig säkerhet, i stället för att utöka sitt bolån.<sup>10</sup>

## HÖGINKOMSTTAGARE TAR STORA LÅN

Låntagarna med de lägsta inkomsterna tar de minsta lånen. Låntagare i den lägsta inkomstdecilen<sup>11</sup> står för nästan vart femte lån under 20 000 kronor (diagram 10). De som tar stora lån har ofta höga inkomster. Låntagare i den högsta inkomstdecilen står för nästan vart tredje lån över 100 000 kronor. Det motsvarar en månadsinkomst över 44 000 kronor före skatt. Men även låginkomsttagare tar stora lån. Personer med en månadsinkomst före skatt under 17 000 kronor tar nästan 7 procent av lånen över 100 000 kronor. Lånets genomsnittliga månadsbetalning är 2 750 kronor efter ränteavdrag för dessa låntagare. Det motsvarar en fjärdedel av deras inkomst efter skatt.

Cirka hälften av dem som tar ett blankolån eller lån mot annan säkerhet än bostad har ett bolån sedan tidigare.<sup>12</sup> Dessa låntagare tog nästan 45 procent av blankolånen och 77 procent av lånen mot annan säkerhet än bostad under stickprovsperioden. Deras blankolån är dessutom ofta stora (diagram 11). Sammantaget står bolånetagare för 62 procent av volymen av nya blankolån och lån mot annan säkerhet än bostad. Drygt 80 procent av låntagare med bolån har en inkomst över medianen.<sup>13</sup>

## De med bolån har högst skuldkvoter

En låntagares sårbarhet kan bedömas genom skuldkvoten. FI beräknar här skuldkvoten som låntagarens totala skuld genom årsinkomst efter skatt. En hög skuldkvot innebär att en större del av låntagarens inkomst går till räntebetalningar och eventuella amorteringar. Den genomsnittliga skuldkvoten<sup>14</sup> i stickprovet är 212 procent. Skuldkvoten för låntagare som även har bolån är betydligt högre – i

10 Antalet nyregistrerade bilar ökade med endast 1,2 procent under motsvarande period och kan därför inte förklara ökningen av stora lån mot annan säkerhet.

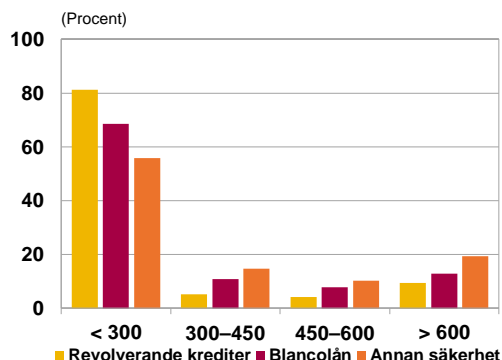
11 Deciler skapas genom att hushållen delas in i 10 lika stora delar baserat på deras inkomst.

12 Långivarna rapporterade uppgift om bolån (eller inte) för 107 062 av låntagarna. Cirka 10 procent av dessa hade ett bolån.

13 Ungefär hälften av dem som inte har ett bolån har en inkomst över medianen.

14 Långivarna har rapporterat både inkomst och total skuld för cirka 30 procent av låntagarna i kartläggningen.

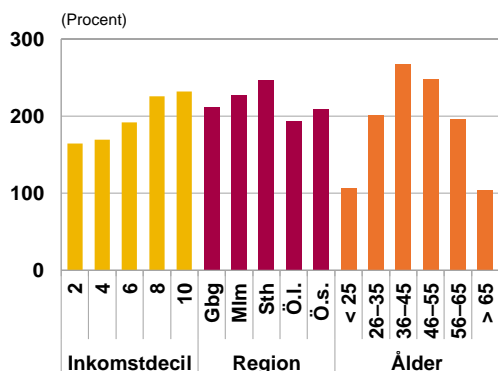
Diagram 12. Andel låntagare med olika skuldkvoter fördelade på lånetyp (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Skuldkvoten är beräknad på låntagarens totala skuld och inkomst efter skatt. Beräkningarna bygger på 41 506 låntagare. Låntagare med skuldkvoter över 20 gånger inkomsten har exkluderats.

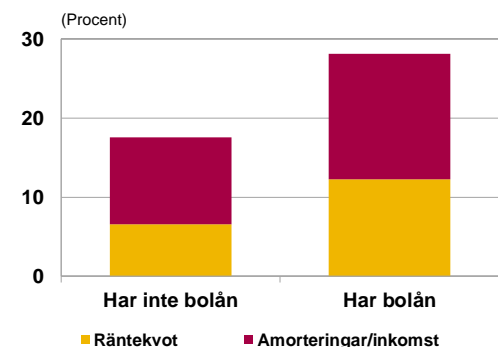
Diagram 13. Genomsnittlig skuldkvot fördelad på olika grupper (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Inkomstdecilerna baseras på befolkningens inkomst före skatt. Skuldkvoten beräknas på låntagarens totala skuld och inkomst efter skatt. Regionerna är Storgöteborg (Gbg) Stormalmö (Mlm), Storstockholm (Sth), Övriga landet (Ö.I.) och Övriga storstäder (Ö.s.). Beräkningarna bygger på 41 506 låntagare, skuldkvoter över 2 000 procent ingår inte.

Diagram 14. Skuldbetalningar som andel av disponibel inkomst (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar räntekostnader och amorteringar genom den disponibla inkomsten. 17 625 hushåll ingår i beräkningarna.

genomsnitt 521 procent.<sup>15</sup> Det kan jämföras med 411 procent för nya bolåntagare i bolåneundersökningen 2017.<sup>16</sup>

De olika lånetyperna skiljer sig åt. Därför kan man dela upp andelen låntagare i olika skuldkvotsintervall utifrån lånetyp. Skuldkvoterna för hushåll med blancolån och objektfinansiering är högre än för hushåll med revolverande krediter. Det beror på att dessa lån är stora. Ungefär 13 procent av låntagarna med blancolån och nästan 20 procent av låntagarna med objektfinansiering har en skuldkvot på över 600 procent (diagram 12). De flesta som tar en revolverande kredit har en skuldkvot på under 100 procent.

De genomsnittliga skuldkvoterna skiljer sig även mellan olika typer av låntagare (diagram 13). Låntagare med de högsta inkomsterna har de högsta skuldkvoterna. I den andra inkomstdecilen är den genomsnittliga skuldkvoten ungefär 160 procent, medan den är cirka 230 procent i den högsta decilen. Skuldkvoten i storstadsområdena är i genomsnitt högre än i andra delar av landet. Allra högst är den i Stockholm.

De yngsta och äldsta låntagarna har lägst skuldkvoter. För dessa låntagare är den genomsnittliga skuldkvoten ungefär 100 procent. Den genomsnittliga skuldkvoten är högst för låntagare mellan 36 och 45 år. Skuldkvoten är ungefär 250 procent för dessa låntagare.

#### Låntagare med stora lån har högst skuldbörda

Ett annat sätt att bedöma låntagarnas sårbarhet är att jämföra den andel av inkomsten som låntagaren lägger på räntebetalningar och amorteringar. Räntekvoten beräknas som räntekostnad genom inkomst efter skatt. Skuldbetalningskvoten tar även hänsyn till amorteringar. En hög skuldbetalningskvot indikerar en sämre betalningsförmåga och motståndskraft mot störningar och räntehöjningar.

De som inte har ett bolån betalar i genomsnitt 6,5 procent av sin inkomst efter skatt i räntor (diagram 14).<sup>17</sup> Deras räntekvot ökar en aning med storleken på det nya lånet. Skuldbetalningskvoten visar att låntagare utan bolån i genomsnitt betalar drygt 17 procent av inkomsten i räntor och amorteringar. De som lånar över 100 000 kronor betalar runt 25 procent. Nya låntagare som dessutom har ett bolån betalar en ännu större andel. Det gäller oavsett storlek på det nya konsumtionslånet. Kombinationen av ett nytt lån som är större än 100 000 kronor och ett befintligt bolån leder till de högsta skuldbetalningskvoterna. Sådana låntagare lägger i genomsnitt 35 procent av sin disponibla inkomst på räntor och amorteringar.

15 Det kan vara en överskattning eftersom det kan finnas medlåntagare på bolånet som inte framgår av informationen om det nya lånet.

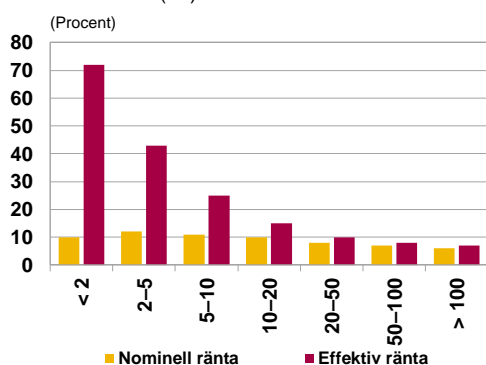
16 Se "Den svenska bolånemarknaden 2017", Finansinspektionen.

17 Notera att kostnaden beräknas på låntagarnas totala skuld och inte enbart på det nya lånet. I beräkningarna har FI antagit att räntan på ett bolån är 2 procent (före ränteavdrag) och att övriga lån har den ränta som avtalats för det nya lånet. Vidare antas att bolån amorteras med en procent per år, befintliga övriga lån med 10 procent per år och de nya lånen enligt avtalad löptid. Revolverande krediter har ingen löptid. Där är antagandet att de ska amorteras på 24 månader. För dem som äger bostad är beräkningen en överskattning eftersom det kan finnas medlåntagare på bolånet som inte har rapporterats.

## Kostnader för att låna

De flesta konsumtionslån är små och kan kosta mycket relativt sin storlek. Små lån kan dessutom vara början på en skuldspiral. Det är relativt vanligt att lån ersätts eller utökas i stället för att avbetalas. På sikt kan det leda till att konsumenten blir överskuldssatt.

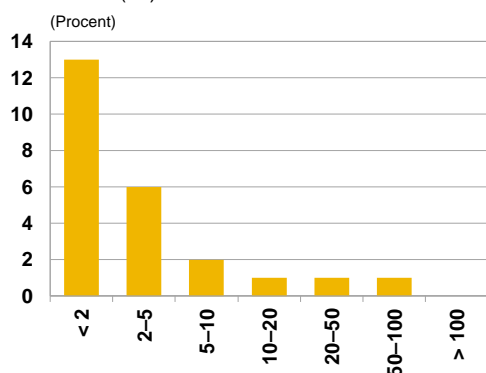
Diagram 15. Genomsnittlig ränta fördelad på lånestorlek (tkr)



Källa: FI.

Anm.: Beräkningarna använder 17 157 låntagare.

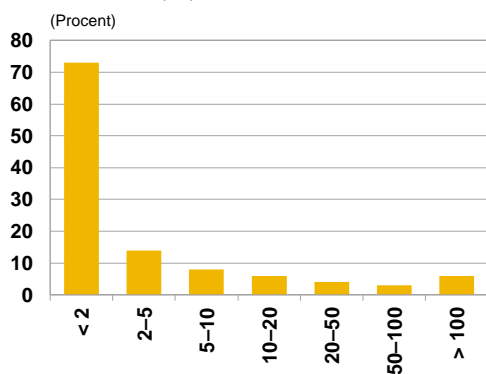
Diagram 16. Extra kostnader fördelade på storlek (tkr)



Källa: FI.

Anm.: De extra kostnaderna avser lånets första fem månader.

Diagram 17. Totala kostnader fördelade på lånestorlek (tkr), revolverande krediter



Källa: FI.

Anm.: De totala kostnaderna avser lånets första fem månader

### KOSTNADEN BEROR PÅ RÄNTA OCH LÖPTID

FI:s kartläggning visar att små lån har nästan samma nominella ränta som större lån. Men den effektiva räntan<sup>18</sup> på de små lånen är ofta betydligt högre (diagram 15). Det beror på att små lån har stora avgifter i förhållande till lånets storlek.<sup>19</sup> I stickprovet har de små lånen också de högsta extra kostnaderna under lånets första fem månader (se diagram 16).<sup>20</sup>

Ett räntefritt lån kan framstå som gratis för en konsument. Men räntefria lån har ofta olika avgifter. Revolverande krediter är räntefria om de betalas tillbaka före förfallodatomet. De minsta inrapporterade revolverande krediterna som inte betalats tillbaka i tid har en genomsnittlig kostnad, inklusive den ränta som uppstår, under de fem första månaderna som motsvarar 70 procent av lånet (diagram 17).

### Annuitetslån kostar mer än lån med rak amortering

Både blancolån och lån mot annan säkerhet än bostad kan amorteras rakt eller som annuitet. Rak amortering betyder att låntagaren amorterar lika mycket varje månad under hela lånets löptid. Den månatliga ränteutgiften minskar då över tid allt eftersom lånet gradvis krymper. Ett annuitetslån innebär i stället att månadsbeloppet är detsamma under hela löptiden så länge räntan är oförändrad.<sup>21</sup> Däremot förändras fördelningen mellan ränta och amortering över tid. I början består den största delen av månadskostnaden av räntebetalningar. Sedan ökar amorteringarnas andel av betalningen.<sup>22</sup>

Ungefär 69 procent av lånen med redovisad amorteringstyp i kartläggningen är annuitetslån. Annuiteter är vanligast bland lån som har en annan säkerhet än bostad. Det kan bero på att annuiteter ges som standard vid objektsfinansiering. Annuitetslån har ofta en lägre nominell ränta än lån med rak amortering. Det beror delvis på att det finns en säkerhet vid objektsfinansiering. För ett lån på 100 000 kronor är skillnaden i räntesats i genomsnitt 1,8

18 Den effektiva räntan visar vad räntan skulle vara om lånet löpte under ett år. Den effektiva räntan tar också hänsyn till avgifter förutom den avtalade räntan.

19 Den 1 september 2018 införs ett ränte- och kostnadstak för krediter med höga kostnader. Det innebär att varken kredit- eller dröjsmålsräntan får vara mer än 40 procent högre än referensräntan. Dessutom får inte kostnaderna vara högre än lånets storlek. Regleringen omfattar inte kreditköp och kommer troligen inte att ha så stor effekt på lånen i denna kartläggning.

20 Det hade gått fem månader från att lånet betalades ut till tidpunkten för när FI samlade in uppgifterna.

21 Om räntan ökar kan också månadskostnaden öka.

22 Annuitetslån beskrivs i en fördjupning i "Konsumentskyddet på finansmarknaden", 2017, .Finansinspektionen.

Tabell 4. Beräknad kostnad (återbetalning) för ett blancolån i FI:s stickprov

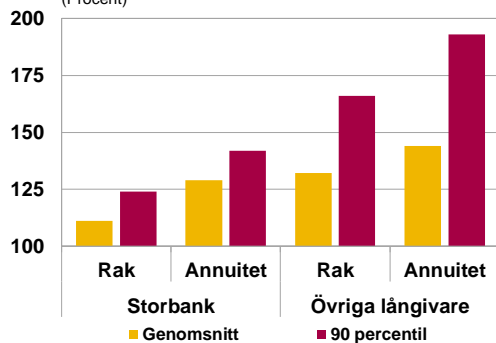
	Annuitet	Rak
Lån (kr)	112 000	112 000
Effektiv ränta (%)	10,7	10,7
Löptid (månader)	82	82
Total kostnad (kr)	40 000	35 000
Total återbetalning (%)	136	131

Källa: FI.

Anm.: Beräkningarna baseras på 12 429 blancolån som har en rapporterad effektiv ränta. I beräkningarna antas att samtliga dessa lån återbetalas antingen genom annuitet eller genom rak amortering.

Diagram 18. Total återbetalning för ett blancolån uppdelat på amortering och långgivare

(Procent)

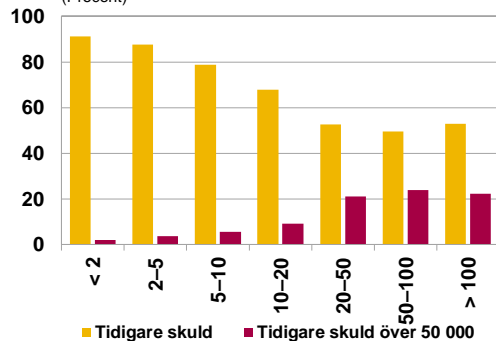


Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar den genomsnittliga återbetalningen (räntor plus amorteringar delat med lånets storlek) och återbetalningen för låntagare som har en högre kostnad än 90 procent av låntagarna. Rak betyder att lika mycket amorteras varje månad under hela lånets löptid. En annuitet innebär istället att månadsbeloppet är detsamma under hela löptiden.

Diagram 19. Andel med tidigare skuld hos bolaget uppdelat på lånestorlek (tkr)

(Procent)



Källa: FI.

Anm.: Beräkningarna är baserade på 128 937 låntagare med uppgift om skuld hos bolaget.

procentenheter. Den genomsnittliga avtalade löptiden i stickprovet är 90 månader för annuitetslån och 75 månader för lån med rak amortering.

Även om annuitetslån har vissa fördelar, exempelvis lägre ränta och fast månadsutgift, kan de vara förknippade med risker.<sup>23</sup> Om lånet ersätts med ett nytt lån efter en kort tid har låntagaren endast amorterat en liten del av lånet. Andelen av månadsutgiften som består av ränta ökar när lånet läggs om och löptiden förlängs.

För att illustrera skillnaderna mellan amorteringstyperna har vi utgått från de som tog ett blancolån och räknat ut deras totala kostnader med annuitet och rak amortering. I räkneexemplet är ränta och löptid samma för båda amorteringstyperna. Då renodlas effekterna av amorteringen. Det genomsnittliga blancolånet är ungefär 112 000 kronor och löper med 10,7 procent effektiv ränta under 82 månader.<sup>24</sup> Beräkningarna visar att det genomsnittliga lånet skulle kosta drygt 40 000 kronor om det togs som ett annuitetslån (se tabell 4).<sup>25</sup> Det motsvarar 36 procent av lånets storlek. Om lånet i stället togs med rak amortering skulle det kosta lite mer än 35 000 kronor eller 31 procent av lånet.

Vid en jämförelse mellan rak amortering och annuiteter kan också låntagarens alternativa kostnad beaktas. Ett annuitetslån har lägre faktiska utgifter i början av återbetalningsperioden än ett lån med rak amortering.<sup>26</sup> Om låntagaren kan spara skillnaden med en avkastning som är lika stor som låneräntan kommer båda amorteringstyperna ha samma totala kostnad. Men det betyder att låntagaren i praktiken behöver ta stora risker i sitt sparande.<sup>27</sup>

Annuitetslån har ofta en längre löptid än lån med rak amortering. Ett lån med lång löptid innebär höga totala räntekostnader (allt annat lika) för låntagaren, men låga månatliga kostnader. Det är därför inte säkert att låntagaren alltid föredrar den lägsta totala återbetalningen (total räntekostnad plus amorteringar). Återbetalningen för blancolån är lägre hos storbanker än hos övriga långgivare (diagram 18). Storbankernas kunder har något högre inkomster och tar större nya lån. Högst är återbetalningen för de som tar ett annuitetslån hos en nischbank eller ett säljfinansieringsbolag. Var tionde av dessa låntagare betalar tillbaka nästan dubbelt så mycket som de lånat eller mer.

## SMÅ LÅN KAN VARA BÖRJAN PÅ EN STOR SKULD

Små lån kostar mer relativt sin storlek än större lån. Men eftersom lånen är små är också kostnaden i kronor liten. En låntagare som redan har små marginaler i sin ekonomi och använder små lån för att klara

23 Se "Konsumentskyddet på finansmarknaden (2017)", Finansinspektionen.

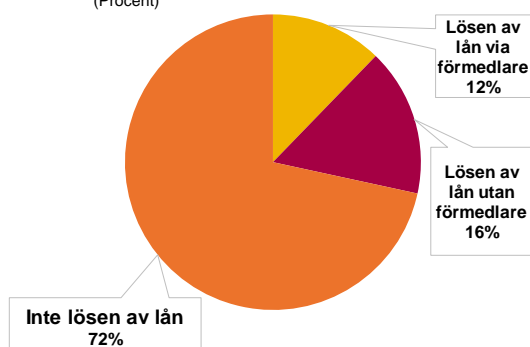
24 Genom att basera illustrationen på samma lånestorlek, ränta och löptid kommer skillnader i återbetalning endast att bero på vilken typ av amortering som låntagaren använt.

25 Beräkningarna baseras på 12 429 blancolån som har en rapporterad effektiv ränta. I beräkningarna antas att samtliga dessa lån återbetalas antingen genom annuitet eller genom rak amortering.

26 Ränteavdraget bidrar till att utgifterna är lägre för ett annuitetslån.

27 I genomsnitt behöver låntagarna i kartläggningen få en avkastning på 10,7 procent.

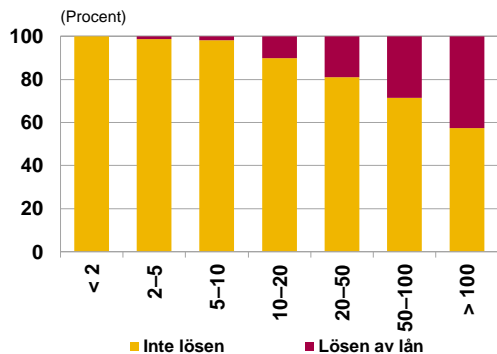
Diagram 20. Andel blancolån som avser lösen av tidigare lån  
(Procent)



Källa: FI.

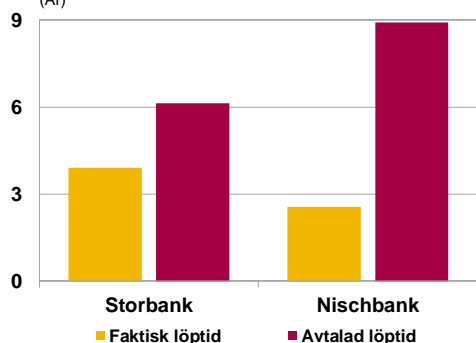
Anm.: Beräkningarna är baserade på 10 618 låntagare.

Diagram 21. Andel blancolån som används för lösen av lån fördelat på storlek (tkr)  
(Procent)



Källa: FI.

Diagram 22. Genomsnittlig löptid för blancolån  
(År)



Källa: FI.

Anm. Uppgifterna kommer från kartläggningens kvalitativa frågor.

sin vardag kan ändå få betalningssvårigheter. Det kan i förlängningen leda till en allt större skuld.<sup>28</sup>

Det är vanligt att kreditförmedlare marknadsför att låntagarna ska samla sina lån. Det kan finnas fördelar för kunden med detta. En sådan fördel är att månadsbetalningen blir lägre om löptiden på det nya lånet är längre än på de gamla lånen. Men det finns även nackdelar med att lägga om lån på detta sätt. Den totala kostnaden ökar eftersom den längre löptiden medför att ränta ska betalas under längre tid. För de som samtidigt utökar sitt lån ökar totalkostnaden ännu mer.

Skulder kan byggas upp genom att låntagaren tar flera små lån. Omkring 90 procent av de som tar ett (räntebärande) lån under 2 000 kronor har sedan tidigare en (räntebärande) skuld i samma bolag (diagram 19). Det innebär att nästan alla nya låntagare som tar ett litet lån, har minst två räntebärande krediter efter det nya lånet. De som tidigare hade ett lån hos ett säljfinansieringsbolag tog vanligtvis ett litet nytt lån. Hos övriga långivare tog var åttonde låntagare med ett befintligt lån ett nytt lån som är större än 100 000 kronor. Att skulder byggs upp på detta sätt, kan i förlängningen leda till stora skulder för låntagaren. Cirka var femte låntagare som lånar mer 20 000 kronor har sedan tidigare lån hos samma bolag på över 50 000 kronor.

Det är nästan alltid blancolån som används för att lösa andra lån.<sup>29</sup> FI:s stickprov visar att 28 procent av de som tar blancolån gör det för att lösa befintliga lån (diagram 20). Av dessa tas nästan hälften via kreditförmedlare. Det är en större andel låntagare med stora lån som löser befintliga lån (diagram 21). Dessutom är det vanligt att den faktiska löptiden är kortare än den avtalade (diagram 22). Det är ett tecken på att lån läggs om. Förtidsinlösen kan även bero på att låntagaren fått bättre villkor hos en annan långivare. För nischbankerna är skillnaden mellan avtalad och faktisk löptid 6 år, jämfört med 2 år hos storbankerna.

Kartläggningen visar att det är vanligt att låntagarna har flera små räntebärande lån och att lån ersätts istället för att betalas tillbaka. Små lån kan därför vara början på en större skuld. På sikt kan det leda till att låntagaren blir överskuldssatt.

<sup>28</sup> Se diskussion om överskuldssättning i "Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter", SOU 2016:68.

<sup>29</sup> De lån som löses kan vara av olika typer, till exempel snabb lån, kortskulder eller andra blancolån.



## Låntagares betalningsförmåga

Långgivarna använder olika metoder för att bedöma låntagarnas återbetalningsförmåga. Stora lån föregås oftare av en grundligare kreditprövning än små lån. FI:s stresstester tyder på att flera låntagare kan få problem att betala på sina lån om räntan ökar eller inkomsten minskar. Det gäller framför allt låntagare med både bolån och stora konsumtionslån.

Tabell 5. Typ av kreditprövning uppdelat på olika typer av långgivare

(Procent)

	Storbank	Nischbank	Säljfinans
KALP	30	12	0
Skuldkvot	59	82	1
Riskklass	92	94	95
Ingen	0	2	3

Källa: FI.

Det är långgivarens ansvar att avgöra om låntagaren har förutsättningar att klara kostnaderna för lånet.<sup>30</sup> Om en låntagare får långvariga problem med att betala sina lån kan det innebära förluster för långgivaren och överskudsättning för låntagaren. Kreditprövningen är därför viktig både för långgivaren och för konsumenten. Långgivarna använder bland annat låntagarens inkomster, utgifter, skulder och tillgångar för att bedöma återbetalningsförmågan.

FI bedömer låntagarnas motståndskraft och återbetalningsförmåga genom att stressa låntagarnas månadsöverskott.

### OLIKA METODER I LÅNGGIVARES KREDITBEDÖMNINGAR

Fördjupningsfrågorna i kartläggningen visar att långgivare använder olika metoder i sina kreditbedömningar. De kan klassificeras enligt följande:

- Långgivaren beräknar en kvar att leva på-kalkyl (KALP).<sup>31</sup>
- Långgivaren tar in uppgifter om låntagarens inkomster och skulder (dess skuldkvot). Skuldkvoten (tillsammans med ränta och amortering) kan ses som en förenklad variant av KALP, men tar endast hänsyn till inkomster och betalningar av skulder.
- Långgivaren använder en intern eller extern metod för att klassificera lånets risk.

Flera av långgivarna kombinerar de olika metoderna i sina kreditbedömningar. Till exempel kan en långgivare både ta en kreditupplysning och göra en KALP-beräkning på en konsument. Uppgifter som ligger till grund för en kreditprövning hämtas både direkt från konsumenten och från externa källor, som till exempel kreditupplysningsföretag.

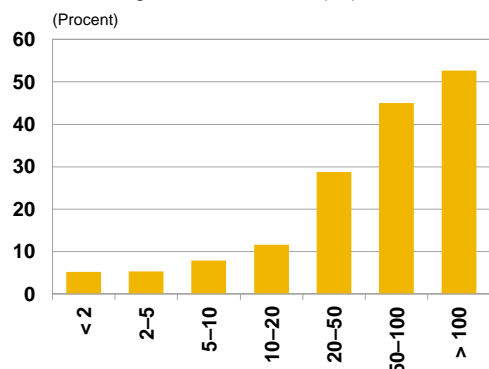
### KALP-beräkning vanligast för större lån

Cirka 30 procent av lånen från storbankerna har föregåtts av en KALP-beräkning (se tabell 5). En sådan beräkning används framför allt vid blacolån och lån mot annan säkerhet än bostad. Beräkningarna är mindre vanliga vid revolverande krediter. Några

<sup>30</sup> Se konsumentkreditlagen (2010:1846). För vissa fakturakrediter finns undantag (4 § 1 konsumentkreditlagen).

<sup>31</sup> I KALP-beräkningen drar långgivaren av hushållets kostnader från inkomsterna. Beräkningen ska normalt visa överskott för att långgivaren ska bevilja lånet.

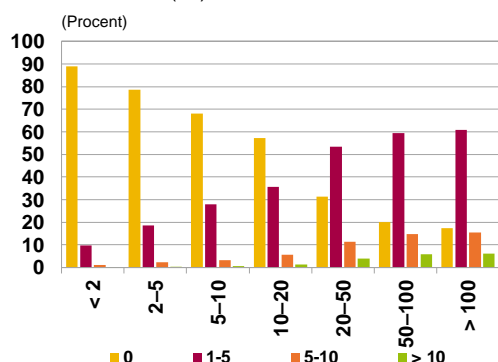
Diagram 23. Andel låntagare med KALP-beräkning i olika lånintervall (tkr)



Källa: FI.

Anm.: Staplarna visar andelen låntagare i varje intervall där det finns en KALP-beräkning.

Diagram 24. Antal kreditupplysningar i olika lånintervall (tkr)



Källa: FI.

Anm.: Staplarna visar andelen kreditupplysningar i varje intervall där det finns en KALP-beräkning.

Tabell 6. Andelen låntagare med betalningspåminnelse eller inkassokrav under lånets första fem månader

	Påminnelse	Inkasso
Blancolån	9,4	0,6
Revolverande kredit	24,6	1,3
Objektsfinansiering	8,5	1,1
Samtliga	22,5	1,2

Källa: FI.

långgivare har angett att de använder KALP-beräkningar för revolverande krediter endast om lånet är större än ett visst belopp. Flera långgivare uppger att de bland annat beaktar hushållets<sup>32</sup> inkomster, boende- och levnadskostnader<sup>33</sup>, kostnader för övriga lån, totala skulder och tillgångar i sin KALP-beräkning. Men olika långgivare gör beräkningen på olika sätt. Det kan därför vara svårt att göra en helt rättvisande jämförelse mellan låntagarnas ekonomiska förutsättningar.

Det finns ett tydligt samband mellan lånets storlek och hur vanligt det är att långgivaren gör en KALP-beräkning (diagram 23). Om lånet är mellan 10 000 och 20 000 kronor beräknas KALP i 10 procent av fallen och om lånet är större än 100 000 kronor finns beräkningen för fler än hälften av låntagarna.

### Totala skulder och beräkning av skuldkvot

Vissa långgivare bedömer låntagarens återbetalningsförmåga genom att beräkna skulder i förhållande till inkomster – den så kallade skuldkvoten. En låntagare med en låg skuldkvot är vanligen mindre känslig för räntehöjningar och bedöms därför vara mer motståndskraftig än en låntagare med hög skuldkvot. Skuldkvotsberäkning används framför allt vid kreditprövning av blancolån och lån mot annan säkerhet än bostad. För en majoritet av lånen har stor- och nischbankerna tillräcklig information för att kunna beräkna låntagarnas skuldkvoter. Av dem som lånar över 100 000 kronor och inte får en KALP-beräkning har 89 procent en redovisad skuldkvot.

FI:s kartläggning visar att det finns långgivare som helt saknar uppgifter om hushållets totala skulder. Dessutom tar vissa långgivare inte in uppgifter om samtliga skulder (till exempel skulder i andra bolag eller studieskulder).

### Metoder för riskklassificering

De flesta långgivare kompletterar sin KALP- eller skuldkvotsberäkning med interna eller externa metoder i sin riskklassificering. I metoderna ingår vanligen olika uppgifter om låntagaren (till exempel postnummer och antal kreditupplysningar) och beräknar sannolikheten att låntagaren inte kan klara av att betala tillbaka lånet. Låntagaren tilldelas en riskklass som hjälper långgivaren att bedöma låntagarens kreditvärdighet. Samtliga långgivare har riskklassificerat nästan alla sina lån (tabell 6).

### Kreditupplysningar

Långgivarna använder ofta kreditupplysningar i sina kreditprövningar. En kreditupplysning kan bland annat innehålla information om låntagarens inkomster, skulder och eventuella betalningsanmärkningar. Men en kreditupplysning behöver inte innehålla samtliga lån som en konsument har eftersom små lån inte alltid rapporteras.

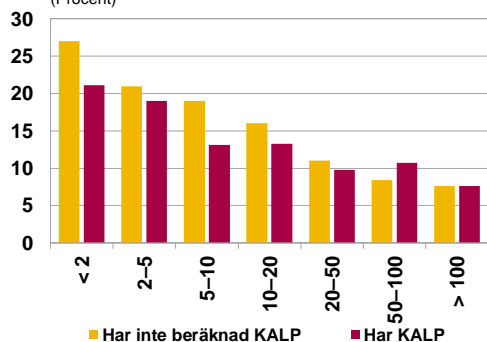
Andelen låntagare som långgivaren tar kreditupplysning på är större vid stora lån. De som lånar mindre än 2 000 kronor har i nästan 90 procent

<sup>32</sup> Med hushåll avses huvudlåntagaren och eventuella medlåntagare.

<sup>33</sup> Flertalet långgivare har uppgett att de använder sig av Konsumentverkets beräkningar för skäliga levnadsomkostnader i sina KALP-kalkyler.

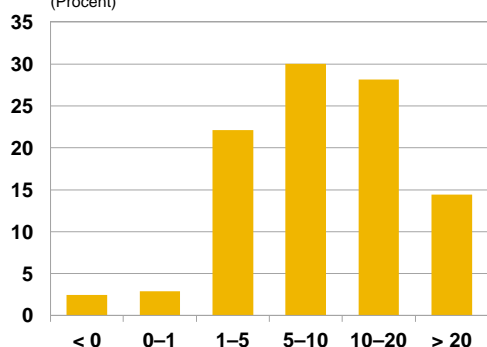


Diagram 25. Andelen låntagare med betalningspåminnelse under lånets första fem månader fördelade på lånets storlek (Procent)



Källa: FI.

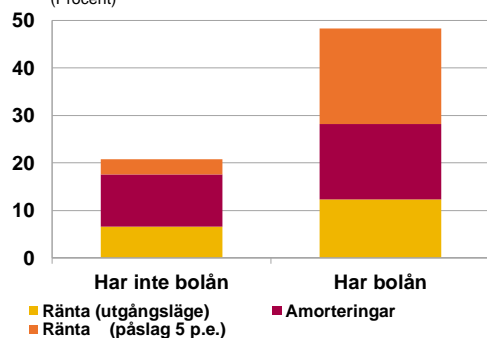
Diagram 26. Fördelning av hushåll i olika intervall för månadsöverskott (tkr) (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Justerat månadsöverskott kan skapas för 10 002 låntagare. De hushåll som har en rapporterad KALP som är exakt 0 har exkluderats.

Diagram 27. Skuldbetalningar som andel av disponibel inkomst (Procent)



Källa: FI.

Anm.: Diagrammet visar räntekostnader och amorteringar relativt den disponibla inkomsten. 17 625 hushåll ingår i beräkningarna.

av fallen inga tidigare kreditupplysningar rapporterade (diagram 24). Av de med uppgifter om kreditupplysningar har cirka 1 procent av låntagarna fler än 10 stycken. Men ett stort antal kreditupplysningar behöver inte betyda att låntagaren har många lån. Det kan även bero på att låntagaren har jämfört olika långgivare.

### Tecken på betalningssvårigheter

Påminnelser och inkassokrav kan vara tecken på att en låntagare har svårigheter att betala på lånet.<sup>34</sup> Nästan var fjärde låntagare fick minst en påminnelse under lånets första fem månader (tabell 5). Denna andel är högst för revolverande krediter. Andelen låntagare som fått minst en betalningspåminnelse är lägre för stora lån (diagram 25). Det kan bero på att det är mindre vanligt att låntagare med små lån har autogiro eller e-faktura. Det kan även bero på att stora lån leder till högre kostnader om de inte betalas enligt avtalet. Det är mindre vanligt med påminnelser till låntagare där långgivaren gjort en KALP-beräkning. Cirka 10 procent av dessa låntagare har fått minst en påminnelse under de fem första månaderna. Den lägre andelen, jämfört med samtliga låntagare, hänger till viss del ihop med att dessa tagit större lån. Men även bortsett från lånets storlek har låntagare där långgivaren gjort en KALP-beräkning färre påminnelser. En förklaring kan vara att denna beräkning sorterar ut låntagare med sämre återbetalningsförmåga.

Det är en liten andel låntagare som får inkassokrav. Men det är ändå noterbart att över 1 procent av de som tagit en revolverande kredit fått minst ett inkassokrav redan efter fem månader.

### FI:S BEDÖMNING AV LÅNTAGARES MOTSTÅNDSKRAFT

FI stressar låntagarnas månadsöverskott för att se hur stark motståndskraft de har mot försämrade ekonomiska förutsättningar. Exempel på sådana förändringar är räntehöjningar och inkomstbortfall. I stresstesterna ingår de låntagare där det fanns fullständiga uppgifter om överskott, total lånebörda och inkomst.<sup>35</sup> Dessa uppgifter finns för vart tredje lån som är större än 20 000 kronor.<sup>36</sup> FI har i utgångsläget justerat de inrapporterade KALP-värdena för skillnader mellan långgivarnas kalkylräntor och de faktiska räntorna.

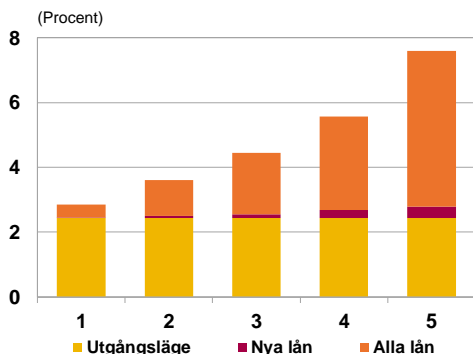
Det genomsnittliga överskottet för nya låntagare är i utgångsläget 11 500 kronor efter skatt per månad. Även om marginalerna i genomsnitt framstår som goda, har en stor andel låntagare låga överskott. Nästan 30 procent av låntagarna har mindre än 5 000 kronor över i månaden (se diagram 26). För att bedöma låntagarnas motståndskraft har FI beräknat hur stor andel som får underskott i KALP-kalkylen – om räntan ökar eller inkomsten minskar.

34 Även ärenden hos Kronofogden och betalningsanmärkningar är tecken på betalningsproblem. Sådana uppgifter finns inte i kartläggningen.

35 KALP-överskottet är utgångspunkten. Sedan använder FI total lånebörda för att beräkna förändringen i överskottet om räntan ökar. På samma sätt används låntagarens inkomst för att simulera ett inkomstbortfall.

36 Uppgifterna finns för 44 procent av blancolånen, 10 procent av lånen mot annan säkerhet än bostad och nästan 2 procent av de revolverande krediterna. I stresstesterna antar FI att dessa låntagare representerar alla som tagit ett nytt stort konsumtionslån.

Diagram 28. Andel låntagare med underskott vid räntepåslag  
(Procent)

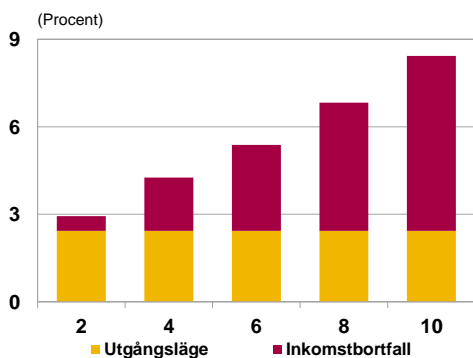


Källa: FI.

Anm.: X-axeln visar räntepåslag i procentenheter.

Beräkningarna baseras på 10 002 låntagare.

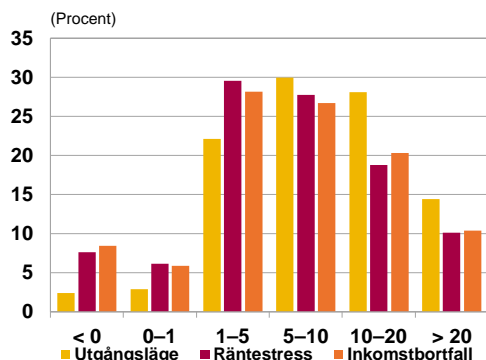
Diagram 29. Andel låntagare med underskott vid inkomstbortfall  
(Procent)



Källa: FI.

Anm.: X-axeln visar inkomstbortfall i procent. Beräkningarna baseras på 10 002 låntagare.

Diagram 30. Fördelning av hushåll i olika intervall för månadsöverskott (tkr)  
(Procent)



Källa: FI.

Anm.: Räntan har stressats med 5 procentenheter och inkomstbortfallet är 10 procent. Månadsöverskott finns beräknade för 10 002 låntagare. De hushåll som har en rapporterad KALP som är exakt 0 har exkluderats.

## Kostnad vid stressad ränta

I genomsnitt betalar låntagare med både konsumtionslån och bolån cirka en tredjedel av sin inkomst i räntor och amorteringar (diagram 27).<sup>37</sup> Amorteringarna står för lite mer än hälften av månadsbetalningarna. De som enbart har konsumtionslån betalar en betydligt mindre del av sin inkomst i räntor och amorteringar. För dessa låntagare utgör amorteringar två tredjedelar av skuldbetalningarna.

Om räntan ökar med 5 procentenheter ökar månadsbetalningarna för låntagare utan bolån med 2 procent av inkomsten. Den måttliga ökningen, jämfört med den ursprungliga räntekostnaden, beror på att många av dessa låntagare har små lån. De har dessutom en relativt hög ränta i utgångsläget. Bilden ser annorlunda ut för de som har både bolån och konsumtionslån. Deras betalningar ökar med cirka 20 procent av deras inkomst efter skatt. Bidraget från räntepåslaget är alltså betydande för de som har ett bolån. Det beror på att de har stora lån med relativt låg ränta i utgångsläget (bolån har lägre ränta än konsumtionslån). Efter att räntan ökat går nästan hälften av deras inkomst till räntor och amorteringar.

## Underskott vid högre ränta

FI:s stresstest visar hur stor andel låntagare som får underskott vid ett räntepåslag på 1 till 5 procentenheter. Räntepåslaget läggs dels på enbart det nya lånet, dels på låntagarens samtliga lån. I utgångsläget har 2,4 procent av låntagarna underskott. Om räntan ökar med 1 procentenhet ökar andelen med underskott till knappt 3 procent (diagram 28). Vid 5 procentenheter högre ränta än i dagsläget får sammanlagt 7,6 procent av låntagarna ett underskott. Motsvarande andel bland de som även har ett bolån är 10 procent. De nya lånen bidrar enbart marginellt till andelen som får underskott.

## Underskott vid inkomstbortfall

På samma sätt som när räntan stressas har FI beräknat hur stor andel av låntagarna, som får ett underskott om deras inkomst minskar. Vid ett inkomstbortfall på 2 procent får nästan 3 procent av låntagarna ett underskott i beräkningarna (diagram 29). Om inkomsten minskar med 10 procent ökar andelen med underskott till drygt 8 procent. De som har bolån är mer motståndskraftiga mot inkomstbortfall. Drygt 4 procent av dessa får ett underskott.

## Stresstester tyder på risker för låntagarna

Sammantaget tyder stresstesterna på att andelen låntagare som kan få problem att klara sin ekonomi i en stressad situation ökar. Dessutom får många låntagare små överskott (diagram 30). Även de som fortfarande har goda marginaler kan få ökade skuldbetalningar i relation till inkomsten. Det gäller framför allt låntagare med både bolån och stora lån.

<sup>37</sup> Antaganden bakom beräkningarna för ränte- och skuldbetalningskvoterna förklaras i kapitlet om låntagarna ovan.



Finansinspektionen  
Box 7821, 103 97 Stockholm  
Besöksadress Brunnsgatan 3  
Telefon +46 8 408 980 00  
Fax +48 8 24 13 35  
finansinspektionen@fi.se

**[www.fi.se](http://www.fi.se)**